

Torsdagen den 19 Mars.Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens under gårdagen fattade beslut i anledning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 16.

§ 2.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets nu inkomna utlåtande N:o 18, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjette hufvudtitel.

Herr Talmannen hemställde, att detta ärende äfvensom Banko-Utskottets i går för första gången bordlagda memorial N:o 7 måtte med afseende å förnyad bordläggning få uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde; och blef denna framställning af Kammarerna bifallen.

§ 3.

Herr *Casparsson*, som anmält sig vilja afgifva en motion och af sådan anledning nu uppropades, aflemnade den ifrågavarande motionen, som afsåg aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande utarbetande af en ordbok öfver svenska språket, anhållande Herr *Casparsson* att berörda motion måtte varda hänvisad till Kammarens första tillfälliga Utskott.

Denna motion, hvilken erhöll ordningsnummern 182, blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Ledighet från riksdagsmannagöromålen beviljades Herr *Johannes Bengtsson* under 14 dagar från och med den 30 i denna månad.

§ 5.

Ordet begärdes af

Herr Ehrenborg, som yttrade: Medan det för ögonblicket eller i dag är så sval och behaglig luft i Kammaren, att äfven den som har något svag helsa kan våga öppna munnen utan att riskera att digna, så tillåter jag mig att uttrycka klagomål öfver den förfärliga temperatur och luft, som vanligen eger rum under Kammarens större sammanträden, i synnerhet under aftnarne eller rättare sagdt nätterna. Under större delen af gårdagens sammanträde stod termometern här uppe vid dörren på + 24 $\frac{1}{2}$ grad Celsius. Här förekommo då under tiden många viktiga frågor under Fjerde Hufvudtiteln, och det var nödvändigt, för att kunna decidera sitt votum i dessa ämnen, att noga följa den pågående diskussionen. Men hvart skulle man gå i denna qväfvande atmosfär? I verandan mellan båda Kamrarne var luften icke stort bättre än i plenisalen, och att taga sin tillflykt till förstugan hade varit att aflägsna sig utom hörhåll. Jag vet allt för väl att man här skulle kunna invända, att den som är så klen att han icke står ut med den luft som här finnes, kan afhålla sig från riksdagsgörömlen; men jag tror dock, att äfven den som har en något klen helsa möjligen kan på ett och annat område vara till gagn, och äfven sådana svagare representanters behof bör ju icke alldeles förbises. Jag vet icke hvilken som här är vederbörande, om icke möjligen de herrar ledamöter som hafva sig anförtrodd uppsigten öfver Kammarens ekonomiska angelägenheter; men jag har emellertid ansett mig vid detta tillfälle böra uttrycka klagomål öfver ett missförhållande, hvaraf både jag och många med mig hafva lidit. Då det redan nu är särdeles svårt att uppehålla sig här under 24 à 25 graders hetta, oaktadt den yttre temperaturen är blott en eller par grader öfver fryspunkten, och oaktadt icke för närvarande några frågor af särdeles brännande beskaffenhet föreligga till behandling, så motser jag en synnerlig svår tid något längre fram på våren, då härstädes skall diskuteras och beslutas om skogshushållning, bränvinsbränning, vin, kaffe och andra hetsande ämnen.

Jag får äfven erinra, att saken är allvarsammare än man kanske vid ett flygtigt betraktande kan tycka; och såsom exempel härfpå kan jag nämna, att just på den plats, från hvilken jag nu talar, satt under riksdagarne 1867—1871 en ledamot, som jag stod ganska nära och hvilken, innan hans sjukdom öfvergick till den högst betänkliga sinnessjukdom, hvaraf han ännu lider, för mig uttalade den förmodan, att han fortfarande skulle hafva haft sin helsa i behåll, derest han icke hade nödgats så ofta och länge sitta i förskämd och tryckande luft under Andra Kammarens sammanträden. Då nu, såsom bekant, ganska många af Kammarens ledamöter ofta äro rent af nödsakade att för sin helsas bevarande lemna plenisalen före sammanträdenas slut, så anser jag det vara en särdeles önskelig sak, om luftvexlingen härstädes på något bättre sätt än hittills kunde regleras. Jag har den största respekt för de ledamöters helsa och förmåga, som icke lida af den tunga och tryckande luften härstädes, att

icke tala om de många åhörare, hvilka utan att dertill vara tvungne sitta långa timmar på läktarne.

Jag ber slutligen att till protokollet få antecknad en vördsam anhöllan hos den det vederbör, att något måtte göras, för att fortfarande bibehålla temperaturen vid omkring 20 grader Celsius.

Herr Lundström: Då jag bland de Kammarens ledamöter, som blifvit utsedde att sköta Kammarens ekonomiska angelägenheter, är den, som fått på sin andel det obehagliga uppdraget att tillse det luftvexlingsapparatens, så vidt möjligt, riktigt opererar, så anser jag mig böra yttra några ord i denna fråga. Jag finner den siste ärade talarens klagomål öfver den höga temperaturen här i salen fullkomligt befogade och instämmer deruti till alla delar. Jag har, så vidt på mig berott och så vidt mina svaga insigter på detta område räckt till, försökt att sänka temperaturen till ett drägligt gradtal; men jag erkänner att detta varit mig omöjligt, och jag får ytterligare tillstå min oförmåga att hädanefter göra mera i detta hänseende än hvad jag hittills gjort. Särskildt ber jag få upplysa något om de anmärkta förhållandena under gårdagens aftonsammanträde, vid hvars början, om jag ej minnes miste, termometern visade + 16° C., här i salen. Maskinisten var tillsagd att, sedan han förut hade vädrat salen och sänkt temperaturen till 16 grader, genast från sammanträdet början hålla alla ventiler i taket öppna och med ganska stort tryck blåsa in luft af + 15° temperatur. Denna föreskrift ställde han sig till efterrättelse och luftvexlingen försiggick med en pression af 180,000 kubikfot i timmen eller 3,000 kubikfot i minuten. Detta är en ganska stor luftmängd och synes böra kunna åstadkomma större verkan än nu visat sig vara händelsen. Att sänka temperaturen ännu lägre går åter icke an af det skäl, att, då klagomål skulle höjas från en del af bänkarne i salen. Emellertid är, så vidt jag kan förstå, värmeapparaten, från början icke så ändamålsenligt konstruerad som vederbort. På samma gång jag beklagar detta, får jag säga min tanke vara den, att denna apparat, så framt man af densamma skall hafva vederbörlig nytta, tarfvar en så genomgripande förändring, att ett sådant arbete icke under nu pågående riksdag kan utföras. Det enda, som för närvarande kan göras, är att söka, så vidt möjligt, hålla temperaturen nere under riksdagens lopp, samt att emellertid Kammaren behagade fatta beslut derom, att efter riksdagens slut uppdrag måtte gifvas åt sakkunnige män att taga saken under noggrann ompröfning, hvarvid naturligtvis Kammaren icke bör se på kostnaden, för att, om möjligt, till nästkommande riksdag kunna få apparaten så verksam, som den bör vara för att tillfredsställa alla billiga anspråk. Det var icke först i går, som det af den siste ärade talaren omnämnda missförhållandet observerades, utan samma iakttagelse har jag redan förut gjort mångfaldiga gånger, i synnerhet under aftonplena; men jag tror att det är med den apparat som finnes alldeles omöjligt att på fullt nöjaktigt sätt reglera värmegraden; temperaturen stiger ovilkorligen under ett flera timmars sammanträde till något öfver 20 grader; men jag tror dock knappast att den någonsin denna riksdag uppgått till 24 å 25 grader, på sätt den förre värde talaren uppgaf skulle i går egt rum, åtminstone icke i denna, den lägre belägna delen af salen.

Jag får nemligen fästa herrarnes uppmärksamhet vid att termometern der nere vid dörren icke alltid är så tillförlitlig, och detta af det skäl att det ganska ofta händer att någon af ledamöterna ställer sig stödd mot pelaren, på hvilken termometern hänger och då vanligen kommer med sitt hufvud nära den sistnämnde, hvilken derigenom helt naturligt springer upp flera grader.

Jag har ansett mig böra till Kammarens kännedom meddela dessa upplysningar.

Herr Törnfeldt: Det förhåller sig med värmen i denna salong på samma sätt som med så många andra saker, nemligen så att när det regnar på en, dryper det på en annan. Då det är för varmt inåt rummet, är det deremot här uppe vid väggen för kallt; och jag har många gånger då frisk luft införts, fått känna, huru den kommit och fläktat liksom ur en smedbälj. Genom dessa fläktar har också en länskamrat ådragit sig rheumatism, hvaraf han ännu lider. Detta olyckliga förhållande härleder sig derifrån, att luftvexlingsapparaten är oriktigt inrättad så till vida, att den friska luften insläppes från taket i stället för, såsom förhållandet är i Englands parlamentshus, från golvet. Det finnes visserligen, såsom jag äfven för ett par år sedan yttrade, flera sätt att förändra luftvexlingsapparaten, men bäst vore att förändra den så, att luften infördes från golvet. Emellertid, jag upprepar det, kunna vi, som hafva våra platser här uppe, icke uthärda dessa fläktar; och då här visst icke kännes för varmt, önska vi icke få någon lägre temperatur.

Herr Nils Petersson: Jag vill icke bestrida de herrars åsigt, som anse, att luften i Kammarens samlingsrum under sammanträdena är för varm; men jag kan icke underlåta, att, då den person, som har ledningen af vår luftvexlingsapparat om hand, är närvarande, lägga honom på hjertat, att det drag, som vid apparatens verksamhet uppstår, är lika skadligt för helsan som den öfverklagade värmen. I öfrigt har jag häraf samma erfarenhet som Herr Törnfeldt, och jag har icke allenast sjelf känt obehag af detta drag utan jemväl hört andra klaga deröfver. Således tror jag icke, att det öfverklagade förhållandet lämpligen kan genom luftvexlingsapparatens begagnande rättas; hvaremot jag anser, att saken skulle kunna hjälpas derigenom, att man under Kammarens sammanträden ställde dörarne till samlingsrummet öppna.

Herr Lundström: Herr Talman! Mine Herrar! Jag ber att få vitsorda riktigheten af hvad de två sista talarne yttrat, åtminstone så tillvida, att det är kallare vid väggarne, isynnerhet der de hafva sina platser, än i salen för öfrigt; hvarjemte, med anledning af hvad den siste talaren lade mig på hjertat, eller att jag skulle låta minska inblåsningen af frisk luft i rummet för att icke åstadkomma drag, jag vill upplysa, att klagomålen öfver för mycken värme varit talrika och högljudda, då det deremot hört till undantagen, att någon klagat öfver drag. Således har jag icke haft något annat att göra än att genom inblåsning af jemförelsevis kylig luft söka minska värmen, hvilken är den egentliga olägenheten, hvaröfver man beklagat sig.

Herr Uhr: Den förste ärade talaren hade fullkomligt rätt, då han sade, att frågan om luftvexlingen här i Kammarens samlingsrum vore en allvarsam sak. Ja, mine herrar, den är så allvarsam, att något palliativ här icke hjälper eller att tala med direktörn om saken; ty huru förståndiga de än äro, kunna de dock icke förstå hvad ingen annan kan begripa, eller på hvad sätt man med den nuvarande luftvexlingsapparaten skall kunna åstadkomma lagom värme. Hela systemet är totalt förfeladt; och saken kan endast hjälpas derigenom, att en sakkunnig person efter Riksdagens slut får taga kännedom om förhållandet och så afhjelpa de olägenheter, hvaröfver nu klagas, hvilket icke låter sig göra, med mindre hela systemet för luftvexlingen och värmeledningen förändras.

Herr Törnfeldt: Jag vill blott anhålla, att vi, som hafva våra platser här uppe vid väggen, må erhålla tillstånd att, i fall man, medan vi sitta här, börjar fläkta med fläkten, vara betäckta och hafva ofvanrocken på oss, om så äfven behöfs.

Herr Lundström: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande vill jag för min del förklara, att jag icke inser någon slags möjlighet att hålla temperaturen vid ett någorlunda drägligt gradtal, med mindre än att fläkten får gå; och jag trotsar hvilken annan som helst att med apparatens nuvarande konstruktion kunna under Kammarens sammanträden åstadkomma lägre temperatur utan genom att använda fläkten. Den har jemt hållits i gång under plena från början till slut, och ändå veta herrarne, hur varmt här varit. Och huru skulle det väl då gå, om fläktapparaten icke begagnades? Om den icke får vara i verksamhet under blifvande sammanträden från början till slut, så måste jag för min del afsäga mig all befattning med ventilationsapparaten.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Den förste ärade talaren upplyste, att en före detta ledamot af Kammaren, hvilken innehaft just den plats, der talaren nu står, blifvit af den osunda och starka värmen sinnesrubbad. Samma sorgliga förhållande har inträffat äfven här, då min företrädare på denna plats i följd af den starka luftströmmen och draget fått sin helsa så förstörd, att han blifvit till någon del sinnesrubbad och måste en längre tid för helsans vårdande vistas på Serafimerlasarettet. Således är denna omtalade fläkt, när den under pågående plenum insläppes i Kammaren, vida skadligare för helsan än den förut der rådande värmen; och det är alldeles omöjligt för oss att vid sådana tillfällen sitta kvar på våra platser. För afhjelpande häraf finnes för närvarande ingen annan utväg än att utsläppa den öfverflödiga värmen genom dörrarne till kapprummet, och det vore önskligt, ätt vederbörande i denna sak vidtoge alla de försigtighetsmått, som stå dem till buds.

Herr A. P. Danielsson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag vill endast i korthet nämna, att det är fullkomligt riktigt, som min vän här bredvid sagt, eller att vi vissa stunder på aftnarne, när fläkten blåser på oss, måste gå undan, för att icke utsätta oss för den betänkliga fara dessa fläktar kunna medföra. Det kännes så, som om man sutte i 30

graders värme men hade 10 graders kyla straxt öfver hufvudet, hvilket är högst oangenämt och i längden outhärdligt.

Grefve Sparre: Jag ber att få upprepa, hvad jag här yttrade redan i fjor, att det icke är värdt vi försöka inbillas, att det kan blifva någon luftvexling i detta rum, som från början icke är afsedt att inrymma 3 till 400 personer, hvartill antalet säkerligen uppgår, då Kammararens ledamöter äro mangrant samlade samt läktarne uppfyllda af åhörare. Någon förbättring i öfverklagade hänseendet är, efter mitt förmenande, absolut omöjlig att åstadkomma; och vi måste derföre skaffa oss ett annat hus så snart som möjligt.

Herr Hjelm: Då jag första gången hade begärt ordet, så afstod jag derifrån; då troende diskussionen icke skulle fortvara, men senare har jag åter måst besvara med att begära det af den anledning, att här blifvit yttradt, det man under Kammararens sammanträden skulle kunna öppna dörrarne till detta rum för att få bättre luft. Denna utväg hafva vi redan försökt, men den luftström, som derigenom uppstår, är så stark, och häftigt afkylande, att den icke kan uthärdas utan att helsan riskeras för oss som hafva våra platser i närheten af ingången. Hvad denna fråga dessutom vidkommer, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det icke allenast är den höga temperaturen, som gör det så tryckande och obehagligt här, utan att orsaken härtill, såsom jag tror, jemväl ligger deri, att luften, då den, såsom nyss nämndes, indrifves i stor mängd i Kammararen, icke finner motsvarande aflopp, emedan afföringsventilerna äro för små. Denna olägenhet kan, när Kammararen är tom, nu afhjelpas genom att ventilerna på gaskuporna hållas öppna, hvilket jag sett icke iakttagas.

Som luften, enligt naturlagarne, icke utströmmar från ett rum i större mängd, annat än då den finner aflopp i rummets öfre delar, så, om några ventiler gjordes i Kammararens tak, erhöles man med fläktens tillhjälp en både svalare och friskare luft.

Härmed förklarades denna öfverläggning slutad; och åtskiljdes der-
efter Kammararens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.